

УДК 7.012:684.4

ДО ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕБЛЕВИХ ВИРОБІВ

КОСЕНКО Данило, ВОЛИНЕЦЬ Тетяна
Київський національний університет технологій і дизайну, Україна
danylo.kosenko@gmail.com

Запропоновано вдосконалення класифікації меблевих виробів за функціональними ознаками, зокрема визначено критерії функціонально-експлуатаційної та функціонально-ергономічної класифікації, окреслено основні підрозділи такої класифікації.

Ключові слова: дизайн меблів, типи меблів, призначення меблів, функція меблевих виробів, ергономіка.

ВСТУП

Питання класифікації та типології меблевих виробів є одним з обов'язкових до розгляду у процесі викладання дизайну меблів та у наукових дослідженнях в галузі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Питання класифікації та типології меблевих виробів є одним з обов'язкових до розгляду у наукових дослідженнях в галузі дизайну меблів, у викладанні відповідних дисциплін. Усі відомі підручники та посібники з питання проєктування меблів тим чи іншим чином розглядають це питання. В деяких аспектах класифікації меблів різні автори є однотайними, натомість окремі підходи до визначення критеріїв такої класифікації значно відрізняються. Метою цієї розвідки є зазначити деякі з таких дискусійних питань, запропонувати можливі шляхи їх вирішення та визначити напрямки подальшого дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Людство виготовляє меблі вже тисячі років. Спочатку практика, а потім і теорія проєктування меблів формувалась у межах таких видів діяльності людини, як ремесло, декоративно-прикладне мистецтво, мануфактурне та промислове виробництво та відповідне інженерно-технологічне проєктування. Сьогодні проєктування меблевих виробів також є одним з напрямків дизайну. Серед численних праць, присвячених проєктуванню меблів, можна виділити як роботи, написані з позицій дизайну, зокрема підручники авторства А. Белова та В. Янова [4], С. Мигалья [5], Дж. Постелла [1], так і настанови з інженерно-технологічної розробки меблевих виробів, зокрема праці А. Барташевича [3] та Є. Смарджевські [2]. В кожній з названих праць, як і в інших роботах в цій галузі, автори пропонують певну класифікацію меблевих виробів, що становить методологічну основу для роботи в цілому. Порівняння запропонованих цими та іншими авторами класифікацій меблевих виробів приводить до висновку про те, що в окремих питаннях підходи до типології меблевих виробів не є усталеними, містять некритичні запозичення з інших галузей, дотичних до

дизайну меблів. В рамках цієї короткої розвідки ми не можемо ставити на меті подолати усі недоліки таких класифікацій, але позначимо основні питання та запропонуємо певні вдосконалення.

Для класифікації меблевих виробів пропонуються різноманітні критерії, або ознаки меблевих виробів. Як правило, меблі класифікуються за ознаками призначення, функції, матеріалу, технології виготовлення тощо. Серед інших ознак, за якими можлива класифікація меблевих виробів, називаються тип конструктивних чи композиційних елементів, спосіб розміщення меблів у просторі, ступінь готовності до використання тощо. Узагальнення таких класифікацій потребує додаткових, глибших досліджень. В цій роботі ми фокусуємо увагу на класифікацію меблевих виробів за призначенням та за функцією.

Класифікація меблів за призначенням передбачає врахування того типу простору, в якому передбачено розміщення того чи іншого меблевого виробу. Найчастіше за цією ознакою виділяються меблі для приміщень, меблі для відкритих просторів (або меблі просто неба, або меблі поза приміщеннями) та меблі для інтер'єрів транспортних засобів. В цілому така класифікація не викликає значних сумнівів. Слід лише зазначити неусталеність термінології щодо меблів, які використовуються поза приміщеннями. З трьох термінів, що сьогодні вживаються в українській мові як синоніми, два є перекладами англійських *open-air furniture* та *outdoor furniture*, що було запозичено в процесі адаптації відповідних європейських стандартів. Жоден з цих трьох термінів не є некоректним та адекватно відображає характерні особливості відповідного типу меблів, але очевидно, що в термінологічній системі існування повністю синонімічних термінів є небажаним; втім, як бачимо, це проблема не лише вітчизняної термінології. Крім того, класифікація меблів за призначенням може бути поглиблена на основі архітектурної типології приміщень, для яких призначено той чи інший тип меблів. Зокрема, деякі автори розрізняють меблі побутові (для житлових приміщень) та для громадських приміщень; аналогічно можна виділити садові меблі для приватних ділянок та паркові та вуличні меблі для публічних просторів. Очевидно також, що меблі для громадських приміщень можуть бути додатково класифіковані за архітектурними типами будівель, наприклад меблі для закладів освіти, офісні меблі, меблі для видовищних закладів тощо. Всередині такої класифікації можливо вирізнити меблі для окремих типів приміщень, скажімо меблі для закладів освіти можна розподілити на меблі для навчальних, навчально-виробничих, рекреаційних приміщень тощо. Така поглиблена класифікація, хоча і не розглядається у загальних роботах з проектування меблів, але становить основу для численних спеціальних досліджень.

Класифікуючи меблі за функцією, вітчизняні автори найчастіше розрізняють меблі для сидіння, меблі для лежання, робочі поверхні та ємності; деякі автори вводять окреме поняття «меблевих додатків» чи «доповнень» [5], куди відносять усі типи виробів, що неможливо однозначно класифікувати в один з чотирьох попередніх розрядів (наприклад, вішалки чи ширми). В іншомовній літературі [1] можна зустріти аналогічну класифікацію, що вирізняє меблі для підтримки тіла, для роботи, для зберігання та для розподілу простору.

Видно, що ці дві класифікації мають багато спільного, але також і певні відмінності, зокрема «роздільники простору» – ті самі ширми скажімо – у вітчизняній версії не виділено в окремий клас, а об'єднано з численними іншими різновидами виробів у категорії «додатків». Якщо узагальнити спільні підходи, наявні в цих двох класифікаціях, можна прийти до висновку, що за функціональним критерієм усі меблеві вироби можна врешті розподілити на два великі типи: меблі, призначені для підтримки тіла, та меблі, призначені для розміщення предметів. Меблі першого типу включають велику кількість різновидів, призначених для підтримки тіла людини у різних позах, від горизонтальної (лежачи) до майже вертикальної: наприклад, стільці для підтримки у стоячому положенні, спершу розроблені для обладнання виробничих інтер'єрів, останнім часом набувають популярності як у побуті, так і в меблюванні офісних чи навчальних приміщень. Щодо меблів другого типу, то тут можна вирізнити вироби, призначені для розміщення предметів задля маніпуляцій з ними, задля демонстрації чи експозиції, та задля зберігання. При цьому варто відзначити, що будь-який меблевий виріб, призначений для розміщення предмету всередині чи на поверхні, враховує усі три способи використання цього предмету; але у кожному випадку йдеться про пріоритетність тої чи іншої вимоги. Наприклад, робочий стіл в першу чергу передбачає зручність роботи з тими предметами, що розміщуються на поверхні; але при цьому має також бути забезпечений зручний огляд цих предметів, а також параметри робочої поверхні мають відповідати параметрам самого предмету заради доладного його розташування на цій поверхні. Те саме стосується і виставкового обладнання (вітрин, стендів тощо), яке пріоритетно призначено для забезпечення зручного огляду, але враховує також і доступність, і параметри експонованих предметів; у випадку ємностей для зберігання це теж справедливо.

Можна також показати, що не існує жодного значущого різновиду меблевих виробів, що не міг би бути віднесений до одного з названих класів. Навіть такий вид меблевих виробів, як роздільники простору (зокрема ширми) може вважатись різновидом меблів для демонстрації предметів на основі того, що ґрунтується на тих саме ергономічних вимогах оптимальної видимості; хіба що метою тут є забезпечити не найкращі, а, навпаки, найгірші умови огляду того предмету чи людини, що має бути приховано за ширмою. Таким чином, запропонована класифікація є досить повною, не містить виключень та не потребує запровадження додаткових підрозділів для тих різновидів меблевих виробів, що не потрапляють в основні категорії. При цьому, безперечно, залишаються актуальними такі складні та проміжні типи меблевих виробів, як комбіновані меблі, що поєднують ознаки кількох типів чи видів одночасно, та меблі-трансформери, що змінюють функціональний тип зі зміною геометрії виробу. Слід також мати на увазі меблеві вироби, що поєднують властивості обох названих типів, тобто призначені для підтримки тіла людини, що є об'єктом огляду чи маніпуляцій: це як правило меблі медичного призначення, такі як оглядові кушетки чи масажні столи.

Але слід зазначити, що названі дві класифікації меблевих виробів – за призначенням та за функцією – розглянуті водночас викликають сумнів щодо коректності найменування того чи іншого типу. Терміни «призначення» та

«функція» в дизайні є майже синонімічними, точне їх розрізнення можливо лише за контекстом; використання цих двох понять для означення двох дуже різних класифікацій меблевих виробів викликає сумнів. Скажімо, меблі для сидіння не так «мають функцію сидіння», як «призначені для сидіння»: неоднозначність та можливість плутанини тут очевидна. Ми пропонуємо для цих двох класифікацій використовувати інші терміни, що точніше б характеризували критерії тої чи іншої класифікації. Очевидно, що обидва критерії стосуються функціонального призначення виробів, а не, скажімо, конструкції чи технології виробництва. Але якщо говорити про призначення меблів для приміщень, для відкритих просторів чи для інтер'єрів транспортних засобів, очевидно, що йдеться про принципові відмінності в умовах експлуатації. Таким чином, названу типологію краще характеризувати як функціонально-експлуатаційну. Щодо розрізнення меблів для підтримки тіла та для розміщення предметів, основним критерієм тут виступають ергономічні вимоги, на основі яких визначаються функціональні параметри меблевих виробів. Цю класифікацію закономірно було б визначати як функціонально-ергономічну.

ВИСНОВКИ

Відомі класифікації меблевих виробів сформувались історично, містять запозичення, в тому числі не завжди критичні, з різних дотичних галузей. З погляду функції чи призначення меблевих виробів відомі дві класифікації, що розрізняють меблі за умовами експлуатації (для приміщень, для відкритих просторів тощо) та за ергономічними ознаками. Пропонується класифікацію меблів за умовами експлуатації визначати як функціонально-експлуатаційну, натомість в рамках функціонально-ергономічної типології розподіляти меблеві вироби на два великі типи: для підтримки тіла людини та для розміщення предметів; обидві класифікації мають можливості деталізації. Класифікація меблевих виробів за конструктивно-технологічними, виробничими, композиційними ознаками на сьогодні є дуже неоднозначною та потребує впорядкування на основі подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Postell J. Furniture design. 2nd ed. John Wiley & Sons, 2012. 416 p.
2. Smardzewski J. Furniture design. Springer, 2015. 649 p.
3. Барташевич А. А. Конструирование мебели. Минск: Вышэйшая школа, 1988. 256 с.
4. Белов А. А., Янов В. В. Художественное конструирование мебели. Москва: Лесная промышленность, 1985. 216 с.
5. Мигаль С. П. Проектування меблів. Львів: Світ, 1999. 216 с.

KOSENKO D., VOLINETS T.

TO THE QUESTION OF FURNITURE ITEMS CLASSIFICATION

The improvement of the classification of furniture items by functional features is proposed; the criteria for functional-operational and functional-ergonomic classification are determined; the main subdivisions of such classification are outlined.

Key words: furniture design, types of furniture, purpose of furniture, function of furniture items, ergonomics.